

AZ EPIZODIKUS ÖNKÉNTESSÉG ÉLETKORI VIZSGÁLATÁNAK EREDMÉNYEI EGY NEMZETKÖZI KUTATÁS FÉNYÉBEN

VÁMOS NOÉMI¹

Almog-Bar, Michal – Ashkenazi-Anor, Mayrav – Hersberger-Langloh, Sophie E. – Compion, Sara – Butcher, Jacqueline (2022). Age is but a number? An exploration of age differences in episodic volunteering. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 33(3) 483-496. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-022-00491-6>

BEVEZETÉS

Az elmúlt néhány évtizedben számos változás tapasztalható az önkéntesség megnyilvánulásában, ami a kutatások szerint leginkább a segítségnyújtás alkalmi, ideiglenes, vagy időszakos formájának, az úgynevezett epizodikus önkéntességnek a növekedésében érhető tetten. Az elemzések (Bartal 2023) szerint különösen a fiatalabb korosztály körében nőtt meg az epizodikus önkéntesek aránya. Ez összhangban áll Rochester (2018) azon megfigyelésével, hogy az egyszeri, ideiglenes önkéntesség egy elsődlegesen az Y generációt érintő jelenség, azon belül is a magasabban kvalifikált, atipikus munkakörökben, valamint nagyvárosban dolgozók köréhez köthető.

E sajátosságok mellett azonban Almog-Bar és szerzőtársai 2022-ben megjelent tanulmányukban felhívják a figyelmet, hogy továbbra is sok tekintetben hiányosak a különböző szociodemográfiai jellemzők – különösen az életkornak – a modernkori önkéntességre gyakorolt hatásaira vonatkozó ismeretek. A kutatók úgy vélik, hogy az epizodikus önkéntesek korosztályonként megjelenő perspektíváinak, magatartásmintáinak megértése elengedhetetlen ismereteket jelenthet az őket foglalkoztató szervezetek tudatos, megfontolt gyakorlata számára. Ez többek között fontos szerepet játszhat az egyéni sajátosságokhoz

---

¹ Vámos Noémi, pszichológia (BA) hallgató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem

jobban illeszkedő és hatékonyabb önkéntesmenedzsmenti módszerek, illetve eszköztár kialakításában, ezáltal a leendő önkéntesek eredményes toborzásában, foglalkoztatásában és megtartásában egyaránt.

AZ EPIZODIKUS ÖNKÉNTESÉG ÉLETKOR SZERINTI VIZSGÁLATÁNAK ELMÉLETI HÁTTERE

Az életkor hosszú ideje az egyik legmeghatározóbb szociodemográfiai változóként jelenik meg az önkéntesség szakirodalmában. Tudvalevő, hogy életszakasztól függően eltérő prioritások, preferenciák, mozgatórugók kerülnek előtérbe az önkéntesség kapcsán. Az egyéni fejlődés során változást detektálhatunk többek között az érdeklődési kört, az aktuális fejlődést segítő szükségleteket, vagy akár a társas kapcsolatok minőségét, mennyiségét illetően. Ezek mind más és más motivációkat, tapasztalatokat hívhatnak elő az önkéntesekben. Míg a fiatalokat sok esetben a közösséghez tartozás igénye, a készségfejlesztés vagy a karrierút egyengetése motiválhatja, addig az idősebb korcsoportban a közösség- és kapcsolatépítéshez kapcsolódó törekvések mellett előkerülnek az erősebben altruista magatartásra utaló motivációk, mint például a közösségért érzett felelősség vállalása is. Az önkéntes motivációkra gyakorolt hatáson túl az életkori sajátosságok még jelentősebb szerepet töltenek be az önkéntességgel kapcsolatos tapasztalatokban, és kiváltképpen a segítségnyújtási formák megválasztásában. Jól példázza ezt Kaiser (2018) különböző generációkat vizsgáló kutatása, melynek eredményei szerint, míg az idősebb önkéntesek a konkrét, képességeikhez illeszkedő feladatköröket, illetve a nyílt, formális kommunikációt preferálták, addig a fiatalabb generációkhoz tartozók sokkal nagyobb preferenciát mutattak a képességfejlesztést, spontaneitást, függetlenséget vagy az önállóságot biztosító lehetőségek iránt.

Az önkéntesség motivációinak, valamint tapasztalatainak témájában fellelhető kutatások áttekintését követően Almog-Bar és munkatársai három fő kérdéskör mentén igyekeztek feltérképezni az epizodikus önkéntesség életkori különbségeit. Kutatási kérdéseik megfogalmazásához Omoto és Snyder (2002) önkéntesség-folyamatelméletét (Volunteer Process Model) alapul véve a következőket vizsgálták az életkor függvényében:

- Az önkéntesek motivációi, továbbá
- az önkéntes-tapasztalat jellegzetességei, valamint
- az önkéntes-tapasztalat értékelése.

A KUTATÁS MÓDSZERTANA

A kvantitatív módszerrel készült nemzetközi kutatás 2270 önkéntes bevonásával valósult meg, hat országból: Amerikai Egyesült Államok, Japán, Svájc, Kolumbia, Dél-Afrika, Izrael. Az adatgyűjtés országonként, egy 100 tételes kérdőív segítségével, online, telefonos, illetve személyes formákban zajlott 2017 és 2018 között. A kérdések az önkéntesek demográfiai adataira, a közelmúltban előforduló epizodikus önkéntességre irányuló motivációira, tapasztalataira, valamint az önkéntes tevékenység értékelésére és az egy alkalmat felölelő önkéntesség-élménnyel való elégedettségére vonatkoztak.

A kutatók a kulturális különbségektől eltekintve, csupán az életkor mentén igyekeztek feltérképezni a csoportok közötti eltérések lehető legtöbb aspektusát. Az összehasonlíthatóság érdekében a minta felosztása hat korosztály szerint történt: 18 év alatti, 19-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55-64 év közötti, továbbá 65 év feletti.

A szerzők a független és kategorikus függő változók közötti összefüggések vizsgálatára logisztikus, míg a független és folytonos függő változók kapcsolatának feltárására lineáris regressziót alkalmaztak. Utóbbi statisztikai eljárás során a korcsoportok közötti összehasonlításhoz megválasztott referenciacsoport a 35-44 év közötti korosztály volt.

A NEMZETKÖZI KUTATÁS EREDMÉNYEI

Az epizodikus önkéntesség előzményei és motivációi

A nemzetközi felmérés eredményei szerint a vizsgált korcsoportok különböző információs csatornákon és forrásokon keresztül értesültek az egyszeri önkéntes lehetőségekről. A fiatal, különösen a 25 év alatti korosztály elsősorban a közösségi média, a barátok és az ismerősök, míg a középkorú (54 éves korig) önkéntesek pedig a rokonok, továbbá a munkahely ajánlása útján találkoztak leggyakrabban az önkéntes lehetőségekkel. Mindezzel szemben az idősebb, 64 év feletti korosztály fő információs forrását a tömegkommunikációs eszközök, mint például a televízió vagy az újság jelentették. Ezek az eredmények arra utalnak, hogy a különböző generációk különböző toborzási csatornák útján érhetőek el, és ebből következően pedig különféle módokon érdemes őket informálni az önkéntes lehetőségek felől.

Összhangban korábbi tanulmányokkal (lásd például Hustinx et al. 2012) úgy tűnik, hogy az epizodikus önkéntes tevékenységet folytató személyek gyakran állandó és aktív tagjai más szervezeteknek. A rövid- és hosszútávú önkéntességet folytatók a felmérés eredményei szerint a fiatal (18-24 év között), továbbá a legidősebb (65 év felett) korosztályokban fordultak elő a legnagyobb arányban.

Ami az alkalmi önkéntesség mögött rejlő motivációkat illeti, a kutatók azon korábbi tanulmányok eredményeihez hasonlókról számoltak be, amelyek az önkéntesség során felmerülő ösztönzőket vizsgálták. Eszerint az idősebb epizodikus önkéntesek leggyakrabban a szociális motívumokat, valamint a társadalmi kötelesség teljesítésének igényét emelték ki, és ezen belül is a társadalmi példamutatás, az állampolgári kötelességnek való megfelelés, az érzelmi elégedettség megélése, valamint az új emberekkel való találkozás igénye jelentette számukra a legerősebb motivációkat. A fiatalokat ösztönző tényezők között az iskola által támasztott kötelezettségek teljesítése, továbbá a lelki elégedettség elérése iránti vágy került előtérbe. Mindemellett 25-64 év között fokozott igény mutatkozott arra, hogy a munkáltatók előtt közösségi szerepvállalásról tudjanak beszámolni az önkéntesek.

Az önkéntesek tapasztalatai

Az önkéntesek tapasztalatainak vizsgálata terén a kutatás kiemelte, hogy a fiatalabb, valamint a legidősebb korcsoportok részesültek a legkisebb arányban bármilyen formájú képzésben, illetve felkészítésben az egyszeri eseményeken való részvételüket megelőzően. Az önkéntes feladatköröket illetően, míg az idősebbek nagyobb valószínűséggel töltöttek be vezetői pozíciókat, addig a legfiatalabbakat (18 év alatt) kevésbé jelentékeny munkakörökbe (például a rendezvény utómunkálataiban való segédkezés) osztották be. Érdekes eredménye volt a felmérésnek, hogy a fiatalabb (24 év alatt) epizodikus önkéntesek számoltak be a legkevesebb megbecsülésről, szóbeli vagy írásbeli köszönetnyilvánításról a szervezetek részéről. Mindezek alapján talán nem meglepő, hogy az eltervezett önkéntesség félbehagyása a fiatalok (24 év alatt) között fordult elő a legmagasabb, és a legidősebb (65 év feletti) korosztály esetében a legkisebb arányban. A vállalt feladatok befejezetlenül hagyásának hátterében azonban mind a legfiatalabb, mind pedig a legidősebb korcsoportban elsősorban a foglalkoztatottság hiányának, továbbá a feladatkör alacsony jelentésseliségének érzete állt.

További érdekes eredménye volt a kutatásnak, hogy az online önkéntességnek a 65 év feletti korosztály körében volt a legnagyobb előfordulási esélye. A szerzők szerint az online

önkéntesség nagy potenciált jelenthet az önkéntesek feladatköreinek változatosabbá tételében, különösen az idősek vagy az életkoruktól független korlátokkal (például krónikus betegséggel, fogyatékossgal) küzdők közösségi aktivitásának serkentésében, illetőleg megőrzésében.

Az önkéntesek tapasztalatainak értékelése

Az egyszeri önkéntes tevékenységgel kapcsolatos értékelések és érzések tekintetében ugyancsak hasonlóság mutatkozott a legfiatalabb és a legidősebb önkéntes korosztály között. A középkorúakhoz képest e két szélső korcsoport számolt be a legkevesebb pozitív érzésről az önkéntes feladatuk elvégzését követően, mindemellett kisebb elégedettséget fejeztek ki az önkéntes szervezetek által nyújtott szolgáltatások minőségével kapcsolatban is. Mindezek ellenére azonban a fiatalok (24 év alatt) és az idősebb (55-64 éves) korosztály továbbra is jobban preferálta az epizodikus önkéntességet a hagyományos formával szemben, valamint a 18 év alatti fiatalok közül nyilatkozták a legtöbben, hogy újra részt vennének segítőként hasonló egyalkalmas eseményeken. E látszólagos ellentmondásnak a magyarázata nyitott kérdés maradt a cikkben.

KÖVETKEZTETÉSEK

A kutatás rámutatott, hogy – hasonlóan a hagyományos önkéntesformákhoz – az ideiglenes, rövid idejű önkéntesség jellegzetességei diverzitást mutatnak az életkor mentén.

Almog-Bar és munkatársainak eredményei emellett egyértelműen megerősítik azon korábbi vizsgálatokat, melyek bizonyították, hogy az epizodikus önkéntesek gyakran alulértékelt, valamint alacsonyabb szervezeti megbecsülésben részesülő csoportot alkotnak (Cnaan – Handy 2005; Hyde et al. 2014). E tekintetben jelen eredmények ráirányítják a figyelmet a fiatalabb és az idősebb (65 éven felüli) korosztályra, akik más korcsoportokkal szemben többször élik át a fontosság érzésének, az odafigyelésnek és a megbecsülésnek a hiányát egyszeri önkéntességük alatt. Tekintettel arra, hogy e két generáció kiemelt szereplője az epizodikus önkéntesség jövőjének, különösen szükséges volna az ő közösséghez való hozzájárulásuk lehetőségeinek és megvalósításának újragondolása.

A kutatás eredményei igazolták továbbá, hogy a másokkal való megismerkedés és kapcsolódás láthatóan erős motiváló faktor az önkéntesek, kiváltképp az idősebb korosztály számára, akik

a hagyományos önkéntesség iránti alacsonyabb elköteleződésük következtében kisebb szociális hálóval rendelkezhetnek. Ez összhangban áll azokkal a korábbi vizsgálati eredményekkel, melyek szerint a szociális interakció motívumai az egyik leggyakoribb hajtóerejét adják az epizodikus önkéntesek elköteleződésének (Compion et al. 2022; Hyde et al. 2014). Jelen kutatás szerzői éppen ezért potenciális lehetőséget látnak az epizodikus önkéntesség közösség- és kapcsolatépítési aspektusának megerősítésében, ami nagymértékben hozzájárulhat az önkéntesek motiválásához, valamint motivációjuk hosszútávú fenntartásához.

Almog-Bar és kutatótársai részletes tanulmánya – elméleti megfontolásai mellett – igen hasznos gyakorlati javaslatokat fogalmaz meg az epizodikus önkéntesség jövőjére nézve, amelyből hosszútávon mind a szervezetek, mind pedig az önkéntesek gazdagodhatnak. Ennek legfőbb implikációit az életkori csoportok jellemzőihez igazodó toborzási formáknak, az önkéntes-képzések biztosításának, a speciális feladatkörök kialakításának, továbbá az elismerés és megbecsülés pszichológiai szempontból jutalmazóbb (például szóbeli vagy írásbeli köszönetnyilvánítás) kifejezésének – különös tekintettel a fiatal és idős korosztályban való – gyakorlati megvalósításában, valamint az epizodikus önkéntesség – kiemelten az idősebb korosztályban való – kapcsolat- és közösségépítő szerepének megerősítésében láthatjuk.

IRODALOM

Bartal Anna Mária (2023): Egy régi jelenség új köntösben? – az epizodikus önkéntesség szakirodalmi bemutatása és hazai példái. *Pólusok*, 3(2) pp. 58-83.

DOI: <https://doi.org/10.15170/PSK.2022.03.02.03>

Cnaan, Raam A. – Handy, Femida (2005): Towards understanding episodic volunteering. *Vrijwillige Inzet Onderzocht*, 2(1) pp. 29-35.

Compion, Sara – Meijs, Lucas – Cnaan, Ram A. – Krasnopolskaya, Irina – von Schnurbein, Georg – AbuRumman, Samir (2022). Repeat and non-returning volunteers: The promise of episodic events for volunteer recruitment and retention. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 33(3) pp. 472-482. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-022-00452-z>

Hyde, Melissa – Dunn, Jeff – Scuffham, Peter A. – Chambers Suzanne. K. (2014): A systematic review of episodic volunteering in public health and other contexts. *BMC Public Health*, 14(992). DOI: <https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-992>

Hustinx, Lesley – Meijs, Lucas C. P. M. – Handy, Femida – Cnaan, and Ram A. (2012). Monitorial citizens or civic omnivores? Repertoires of civic participation among university students. *Youth and Society*, 44(1) pp. 95-117. DOI: <https://doi.org/10.1177/0044118X10396639>

Kaiser, Sabine (2018). Appreciate your volunteers' generational differences. *The Volunteer Management Report*, 23(4) pp. 1-8. <https://doi.org/10.1002/vmr.30874>

Omoto, Allen M. – Snyder, Mark (2002). Considerations of community: The context and process of volunteerism. *American Behavioral Scientist*, 45(5) pp. 846-867.

DOI: <https://doi.org/10.1177/0002764202045005007>

Rochester, Colin (2018): *Trends in Volunteering*. Dublin: Bulinding Change Trust.